

שיעור צפייה - והיא שעמדה

מקצוע: שפה

כיתה: ו בנים

נושא: טקסט- "והיא שעמדה"

צופה: מנהלת בית הספר- לימור קורס.

נבקש לחולל בין התלמידים והמקור מפגש חדש, קרוב ואישי, מתוך הזדהות ומתוך התייחסות לעובדה שהמלים בו כוללות את כל הדורות כולם, ואותנו בתוכם. נתעכב בעיקר על מילות המשפט הראשון בפיוט, ונכיר לחנים וביצועים שונים שיתווכו לנו את משמעויותיו.

מטרות שפה:

- הכרת ו' החיבור במטרה להבנת הטקסט והפקת משמעות.
- הרחבת משמעות הפיוט ע"י לחנים וקישור לעולמם של התלמידים.

מטרת תוכן: הבנת משמעות הפיוט "והיא שעמדה לאבותינו.." מתוך ההגדה של פסח.

מטרות ערכיות:

- אמונה ובטחון בה' בהבטחתו.
- הזדהות עם כל הדורות בעם ישראל בעבר הווה ועתיד.

פתיחה והזמנה ללימוד

הכנה לשיעור: כל תלמיד יביא לפחות הגדה אחת של פסח מביתו. רצוי שגם נביא מגוון הגדות איתנו לכיתה.

תערוכת הגדות- נערוך את מגוון ההגדות על שולחן בכיתה. (נעיר את תשומת לב התלמידים להגדות מרופטות מלאות אופי ורשמים של שנים: כתמי יין ואוכל, הקדשות, איורים ישנים, כריכה מהוהה וכו' לעומת הגדות חדשות, או הגדות שיש להם "קונספט" מיוחד).

נדון עם התלמידים:

- מה מעיד המגוון הגדול של ההגדות?

(חשיבות התוכן, העובדה שכמעט כולם מציינים את ליל הסדר בעמ"י, מסורות רבות ושונות, לעומת הצורך בהתחדשות, הצורך לעורר עניין אצל ילדים כדי לקיים והגדת לבנך).

ההגדה שייכת ופונה לכולם, בשיעור הקרוב נפגוש דיבור ישיר עלינו בתוך ההגדה, ונבקש למצוא יחד חיבור קרוב אליו.

מפגש ראשוני עם הטקסט

כל תלמיד ייקח מהתערוכה את ההגדה שהביא מהבית (או הגדה מתוך ההגדות שהבאנו איתנו). נבקש מהתלמידים למצוא את הפיוט "והיא שעמדה" בהגדה שלהם. (נעזור למי שזקוק להכוונה).

נקרא יחד, בקול, מתוך ההגדות:

וְהִיא שֶׁעָמְדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ

שֶׁלֹא אֶחָד בְּלִבָּד עָמַד עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,

אֶלָּא שְׁבָכָל דּוֹר וָדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ,

וְהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְצִילֵנוּ מִיָּדָם.

נשאל את התלמידים:

ניתוח ספרותי:

תחושה מקריאת הטקסט-

איך קוראים את הפיוט הזה אצלכם בבית? (במנגינה? באמירה בעל פה בלי לחן? בלחן שמח או עצוב?) נזמין את המעוניינים להדגים.

- מה אתם חושבים על האווירה בפיוט? האם הולם אותה לחן שמח, עצוב, מרגש, מלא תקווה, דרמטי
- מדוע?

ניתוח לשוני-

מי זו היא?

מה היא עשתה לאבותינו (או- מה פירוש המילה "שעמדה")?

2 שאלות אלו יתקיימו כעבודה קבוצתית של לא יותר מחמש דקות ולאחר מכן סיכום במליאה.

התבוננות והבנה

נזמין את התלמידים לקרוא את הפיוט בהקשרו בהגדה. נבקש מהם לכתוב מילים קשות שהם פוגשים במהלך הקריאה

רצוי להקריין גם על הלוח.

"בְּרוּךְ שׁוֹמֵר הַבְּטָחָתוֹ לְיִשְׂרָאֵל, בְּרוּךְ הוּא. שֶׁהַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא חָשַׁב אֶת הַקֶּץ, לַעֲשׂוֹת כְּמָה שֶׁאָמַר לְאַבְרָהָם אָבִינוּ בְּבְרִית בֵּין הַבְּתָרִים, שֶׁנֶּאֱמַר: וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם, יָדַע תֵּדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם, וְעִבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה. וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִי וְאַחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בִּרְכָשׁ גָּדוֹל."

וְהִיא שְׁעֵמֶדָה לְאַבּוֹתֵינוּ וְלָנוּ..

נסביר את המילים הקשות שציינו התלמידים

דיון

עבודה בקבוצות

"והיא"-

- מי זאת "היא" לדעתכם?
- למה "היא" בלשון נקבה דווקא?
- למה היא כתובה עם "ו' החיבור" ?
- מדוע ההגדה מדברת על הברית שכרת ה' עם אברהם?
- מה מוסיף לנו ההקשר של הפסוקים המופיעים לפני הפיוט שקראנו כעת?

"שעמדה"

- למה לדעתכם כותב הפיוט בחר במילה "עמדה" דווקא?
- אלו מילים היה אפשר לבחור במקומה?
- מה מיוחד בעמידה?
- איזו תחושה המלה הזאת מעבירה לנו, לעומת המלים הנרדפות שלה? (קיימת/נמשכת/זכורה וכו', הדגש כאן הוא על תחושת השמירה התמידית, העמידה על המשמר, לא רק כדבר קיים סתם)

דיון:

נכתוב את המילה "והיא" על הלוח (האות ו' צבועה בצבע שונה) נזמין את התלמידים להעלות את תשובותיהם מהעבודה בקבוצות.

האות ו' המחוברת ל"היא" היא ו' החיבור המתייחסת לקטע שנמצא לפני כן בהגדה, לברית בין הבתרים. והיא- ההבטחה בברית בין הבתרים עומדת לעם ישראל. ברית האבות לא תמה: שעבוד ראשון הוא שיעבוד מצרים כמו כן גאולה ראשונה, אלו הם אירועים מכוננים בהווה של עם ישראל על פיהם מתנהלת ההיסטוריה היהודית ותמיד עומדת ההבטחה. מידת האמונה והביטחון בקב"ה מעוררת את ההבטחה מלמעלה.

חברותא - עבודה בזוגות:

- האם אתם מרגישים כמו שאומר הפיוט, "והיא" הזאת עומדת גם לאבותינו וגם לנו?
- מה דעתכם על הטענה שבכל דור ודור?
- האם חוויתם כעם את ההצלה גם בימינו?
- מתי?
- איזו הרגשה מצטרפת לידיעה שיש הבטחה כזאת, שעומדת לנו מדור לדור?

הצעה להפנמה

נאזין יחד לשני לחנים (לפחות) לקטע "והיא שעמדה" מההגדה. (לדוגמא: לחן [מסורתי](#), ולחן חדש: [יונתן רזאל, יעקב שוואקי](#)).

במהלך ההאזנה ללחנים השונים, נבקש מהתלמידים לצייר במחברת ציור שמתלווה באופן כזה או אחר לתחושה שעולה בהם בעת ההאזנה.

נבקש מתנדבים שרוצים להראות את ציוריהם, נשאל על הציורים:

- אתם יודעים למה בחרתם כך? בצבעים האלה דווקא?
- ציור זוויתי/ כתמי/ קווי/ עם קווים חזקים ודרמטיים/קווים עדינים ודקים/ תנועה זורמת או מקטעים/ מופשט או פיגורטיבי וכו' וכו'
- האם יש לכם מילים לתאר את הלחנים, בעקבות הציורים שציירתם במהלך ההאזנה להם?

סגירה שהיא פתיחה

יש לחנים שבחרים להדגיש את החלק העצוב והקשה "אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לכלותנו" ויש לחנים שעוסקים בביטחון הגדול ובגאולה שהפיוט נחתם ונפתח בהן: והיא שעמדה... "והקב"ה מצילנו מידם". גם זכות האבות וההבטחה שקבלנו, וגם הקב"ה, שומרים עלינו מדור לדור.

- איזה ביצוע תעדיפו שישירו אצלכם בליל הסדר?
- האם הייתם בוחרים להלחין את הפיוט הזה אחרת לגמרי? מדוע?